

Лень В.В.,

старший викладач кафедри кримінального права та кримінології ЗЮІ МВС України

ПРОБЛЕМИ НЕЕФЕКТИВНОГО ВПЛИВУ ПОКАРАННЯ НА ОСІБ, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Одним з розповсюджених видів покарання у чинному кримінальному кодексі є позбавлення волі на певний строк. Межі його у чинному національному законодавстві від 1 до 15 років [1]. За особливо тяжкі злочини встановлюється довічне позбавлення волі і лише у випадках спеціально передбачених цим Кодексом, якщо суд не вважає за можливе застосувати позбавлення волі на певний строк. Отже, з інших видів покарання цей вид є найсуворішим і включає найбільшу тяжкість та обмеження. Це у кінцевому рахунку має привести до того, що особа повинна усвідомити неправомірність вчиненого нею злочину і надалі має бути законслухняною. Але, на жаль, статистичні дані свідчать про інше. Вони показують, що великий відсоток злочинів вчинюють особи, які вже раніше були засуджені до цього виду покарання. Так, за останні 10 років більш, ніж на 95% збільшилась кількість осіб, які вчинюють повторні злочини. Найбільший відсоток повторності спостерігається при вчиненні корисливих злочинів. Серед кишенькових злодіїв - 85%, серед квартирних - 60% [2].

Цифри є досить значними і свідчать про те, що більшість осіб, які вчинили злочини і були засуджені до позбавлення волі на певний строк, не перевиховуються і не виправляються, а, навпаки, у місцях позбавлення волі набувають злочинного досвіду і більш професійно вчинюють нові, як правило, вже більш тяжкі злочини.

Таким чином, виникає питання: «Чому злочинці, засуджені до позбавлення волі, не перевиховуються, а навпаки стають на шлях антизаконності?»

Щоб відповісти на це запитання, необхідно звернутися до цілей, які ставить перед собою такий вид покарання, як позбавлення волі на певний строк. Безпосередньо позбавлення волі ставить перед собою ті ж самі цілі, що і взагалі покарання [3]. Різниця полягає лише у шляхах досягнення цих цілей.

Перш за все, позбавлення волі на певний строк є карою за вчинений злочин, тобто засуджений позбавляється певних прав і на нього покладаються певні додаткові обов'язки. Адже засуджений до позбавлення волі протягом певного терміну ізолюється від суспільства, поміщується до камери, у якій знаходяться інші злочинці, серед яких панують свої злочинні «закони», несумісні з системою цінностей, що охороняються державою. І ці «закони» не лише впливають на слабохарактерних людей, вони жорстоким пресингом підкоряють тих, хто бажає перевиховатися. Особливо негативно злочинні погляди впливають на молодь.

Другою метою покарання є виправлення та перевиховування злочинця. Це відбувається шляхом ведення профілактичної роботи. Але остання проводиться в традиційному напрямку (проведення різноманітних лекцій, диспутів, зустрічей, залучення до гуртків художньої самодіяльності тощо), тому вона, як було

зазначено вище, через встановлені у місцях позбавлення волі злочинні погляди та «закони» не сприймається навіть тими особами, які мали намір виправитися. В результаті чого законодавець вважає, що надає засудженому можливість перевиховатися, а засуджений сприймає лише елемент кари, тобто лише страждання.

Таким чином, необхідно зазначити, що установи по виконанню покарань на сьогодні не відповідають тим вимогам, які ставить законодавець. Вони не перевиховують особу, а роблять із засудженого більш професійного злочинця.

Одним з прикладів виправного закладу є в'язниця міста Геттеборг у Швейцарії, де утримуються особи, засуджені за злочини, вчинені на сексуальній основі. Кожен в'язень має, окрім речей першої необхідності, телевізор, магнітофон, книги, можливість виходу до міжнародної комп'ютерної мережі "Інтернет". Взагалі камера нагадує кімнату готелю. Певний відсоток персоналу є жінки, для того, щоб протягом терміну позбавлення волі чоловіки не стали жінконенависниками. Крім цього, кожен день із засудженими працюють психологи, психіатри, сексопатологи, а головне те, що в індивідуальному порядку на рівні психоаналізу встановлюється причина вчинення злочину [4].

На сьогодні у нас немає жодного подібного закладу, тому система перевиховування та виправлення терпить крах. Хоча й існують різноманітні центри допомоги сім'ям, але, перш за все, вони є платними, а по-друге туди звертаються громадяни, у яких існує більш-менш нормальна сім'я, де виникають певні труднощі. Поглянемо ж на категорії осіб - злочинців, які вчинили вбивства: 38% - ніде не вчаться і не працюють, 48% - раніше судимі, з них 14% - раніше судимі за вбивства, 47% - зловживають спиртними напоями, 15% - хронічні алкоголіки, 38% - негативно характеризуються за попереднім місцем роботи, 29% - негативно характеризуються за місцем проживання, 43% - не перебувають у шлюбі, 68% - вчинили злочин у стані алкогольного сп'яніння [5].

Чи піде хтось із цієї категорії осіб до центру допомоги, тим більш платного? Мабуть, ні. А

цифри є досить вагомими. Що буде з цими людьми після відбуття строку покарання? Більшість злочинців після звільнення на питання: «Чим будете займатися надалі?» відповідають, що не збираються ставати на шлях закону, а будуть продовжувати паразитичне життя. Більше того, їх не лякає засудження за нові злочини і вони не виключають такої можливості. Таким чином, не спрацьовує і третя мета покарання - запобігання вчиненню нових злочинів особою, яка раніше вчинила злочин і була за це покарана.

Щодо останньої мети покарання - запобігання вчиненню злочинів іншими особами - то вона є найбільш досконалою. Але, не зважаючи на те, що люди знають, що будуть покарані за вчинення антизаконного діяння, вони свідомо йдуть на порушення норм законодавства. Причин цьому є декілька. Перш за все, менталітет людини - вчитися на своїх помилках, тобто переважна більшість осіб при вчиненні злочину вважають, що вжили всіх заходів, щоб їх не було затримано. Вони переконані, що не залишають слідів, а тому їх не буде засуджено. Але навіть коли і є страх бути засудженим, то все одно вчиняються злочини з інших причин: необхідність прожити (крадіжка з метою прогнати сім'ю), якщо є пропозиція з великою винагородою (отримання хабара), вбивство через образу тощо. У таких випадках особа керується трьома принципами:

1) думає, що її не буде затримано, тому що вона не залишить слідів;

2) хоча і знає, що залишає сліди, але розраховує на різні фактори, через які цю особу не буде притягнуто до відповідальності (через недбале розслідування, розраховує, що злочин не помітять тощо);

3) знає, що порушує закон, але вважає, що іншого шляху немає (наприклад, крадіжка з метою прогнати сім'ю, втеча з-під варти тощо).

Відповідь на питання, що зробити, щоб зазначена вище мета була досягнута, не є однозначною. Треба провести багато заходів, скерованих на пріоритет і верховенство закону перед злочинним життям (реформування виправно-трудової системи, заміна місць

позбавлення волі на виправні та виховні заклади, індивідуалізація виправлення та перевиховання засуджених тощо). Розглядаючи

кожну з цілей покарання та їх недоліки і причини невиконання, зазначимо й доки вони будуть існувати, рівень злочинності не зменшиться, а буде зростати.

Література

1. Науковий коментар Кримінального кодексу України / Проф. Коржанський М.Й. – К.: Атіка, Академія, Ельга – Н, 2001. – ст.63.
2. Лихолоб В.Г., Филонов В.П., Коваленко О.Й., Михайлов А.Е.: Криминологія : Учебник (для учебных заведений МВД Украины). —Киев - Донецк, 1997.— С. 233.
3. Науковий коментар Кримінального кодексу України / Проф. Коржанський М.Й. – К.: Атіка, Академія, Ельга – Н, 2001. – ст.65.
4. "Факты".— № 199.— 1999.
5. Антонян Ю.М. Преступления, совершенные с особой жестокостью. // Соц. законность. — 1996.— № 8. — С. 71.

Максакова Руслана Миколаївна
Старший викладач кафедри конституційного
та адміністративного права ЗДУ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО МІСЦЕВІ ВИБОРИ.

Чергова виборча кампанія 2002 року привертає все більшої уваги не лише суб'єктів політичного процесу України, але й інших держав та міжнародних організацій. Це пов'язано, зокрема, з тим, що вона ускладнена проведенням одночасно парламентських і місцевих виборів. У зв'язку з цим неодмінно постає питання забезпечення суспільних інтересів щодо правопорядку в процесі реалізації громадянами виборчих прав, а також здійснення вільного волевиявлення. Наряду

з існуванням інших засобів забезпечення виборчих прав громадян - провідне місце серед них займає юридична відповідальність. Існування юридичної відповідальності є гарантією належної реалізації та охорони виборчих прав, зокрема, при проведенні місцевих виборів.

Як відомо, під юридичною відповідальністю в публічно-правовій сфері розуміють визначений законом обов'язок правопорушника відповідати за вчинене ним правопорушення перед державою та